

Nr 251.

Av herr **Lindhagen m. fl.**, *angående införande av enkammar-system.*

Senatorerna äro förträffliga människor, men senaten är ett odjur.

Cicero.

Under åberopande av de inledande synpunkterna, framförda uti motionen nr 250 rörande den ärftliga regeringsmaktens avskaffande, få undertecknade uti författningsfrågan beträffande *första kammaren* anföra följande.

Systemet med en första kammare är, liksom åtskilligt annat, företrädesvis en ärftlig belastning på vår författning. Den är tillkommen såsom en underpant för de konservativa intressena och ett vederlag för andra återhållande anordningar, som borttagits såsom alltför uppenbart otidsenliga.

När man besinnar, vad denna institution verkat i vårt politiska liv, hur gryende förhoppningar kommit till korta inför densamma, hur mycket ärligt arbete i landet blivit fruktlöst på grund av dess oböjliga motstånd, hur lidandet lämnats ohjälpt och orättvisorna upprätthållits, hur alla unga tankar slagit sig till döds mot dessa murar av omedgörlighet, då kan man väl ej tveka annat än att tiden bör vara mogen för höjandet av ett allvarligt krav på att en sådan institution måste bort. Principiella frågor berörande framstegsarbetet stupa i stort och även ofta i smått på motståndet, och en hel generation får ofta ligga i oavlåtlig strid inbördes, innan en stor oundgänglig sak kommit fram till någon avsevärd bråkdel av sin lösning. Framstegen få glädja sig över framgångar i andra kammaren, även dessa ofta mödosamt genomkämpade, särskilt under det nedslående intrycket av första kammarens tillvaro.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 111 häft. (Nr 251). 1

Dylika glädjeämnen äro dock endast illusioner, när framgången i andra kammaren förintas av medkammarens veto.

Man invänder nu först i allmänhet, att första kammaren skall behövas såsom motvikt mot överilningar från den andra kammarens sida.

Den större mognad och sakkunskap, som första kammaren skulle tillföra riksdagen enligt författningens ursprungliga mening lärar någon tid varit att anträffa inom kammaren, men förefinnes icke numera i någon för den kammaren särskilt framträdande grad. Kammaren har blivit en ren intresserepresentation, vilken själv särdeles ofta överilar sig i sitt motstånd mot allt, som anses kunna vara till skada eller olägenhet för dessa intressen. För övrigt må sägas, att livets återhållande krafter äro sannerligen så många och mäktiga ändå, att vi icke behöva lägga oss vinn om att skapa flera hinder för människorna. Det undras även, om i vår tid en andra kammare, åtminstone i vårt klimat, är i stånd att ens någon gång förivra sig så, att den behöver ett sådant förmynderskap. Dylika händelser bli i alla fall så sällsynta, att de väl få reda ut sig själva och ej böra bestraffas med att låta den folkvalda kammaren gå med ytterligare en ständig black om foten.

Den verkliga anledningen till motståndet ligger uti de konservativa intressena som anse sig ha den största fördelen av kammaren under deras omedvetna strid mot fattigdomens avskaffande. Därutöver spela inom alla läger vaneföreställningarna en synnerligen stor betydelse. Det går mycket väl för sig att i andra länder reda sig med ett enkammar-system, och än mer, man vill där icke på några villkor införa två kammarer. I Norge med enkammar-system lärar enligt vad som uppgives knappast kunna uppdrivas någon högerman, som skulle falla på den tanken att vilja förorda inrättandet av en första kammare, vilket allmänt skulle anses såsom något fullständigt oförnuftigt.

En annan invändning framförd av många, som äro anhängare till enkammar-system eller luta något åt detsamma, är den, att vägen till brytande av det övervälde, som högern erhåller i första kammaren, trots att den förfogar endast över ett mindretal av valmännen, går över den fyrtiogradiga skalans slopande och den lika kommunala rösträttens införande. Detta skulle därjämte i sina konsekvenser sannolikt leda till en avsevärd minskning i artskillnaden mellan kamrarna. Det nu viktiga och nödvändiga vore alltså, menar man, att samla alla krafter mot den fyrtiogradiga skalan.

Det ena goda bör emellertid synes det oss i detta fall icke förskjuta det andra. Den fyrtiogradiga skalans borttagande är ett kommu-

nalt reformkrav, som bör med all kraft göras gällande. Men i överensstämmelse med den ovan utvecklade uppfattningen, att realpolitik och idépolitik böra gå hand i hand, finna vi det särdeles på sin plats, att det politiska kravet om första kammarens avskaffande samtidigt med all makt föres fram. Den idé nämligen, som här kan verka såsom en fana, samlande och väckande mer än något annat, är ett bildligt talat uppryckande med roten av detta ogräs på samhällets åker, ett avlägsnande av denna institution som står såsom en symbol i folkmedvetandet för motståndet mot de mänskliga kraven. Man kan heller icke med fog säga, att invändningarna mot första kammaren såsom sådan äro oberättigade, därför att den även inrymmer en minoritet av annan åskådning och framtiden möjligen kan medföra en förskjutning, så att denna minoritet blir majoritet. Genom att sålunda skjuta undan vad som nu är det aktuella i fråga om första kammarens beskaffenhet, komma dessa mycket ovissa förhoppningar själva att kvarstå såsom ännu ovissare. Dessutom får man icke glömma, att denna minoritet består och säkerligen kommer att länge bestå till större delen av personer, som såsom ock är meningen komma att motsätta sig, framdeles liksom nu, visserligen icke en del ganska avsevärda reformer, men alltid det verkliga uppryckandet till sist av det samhälleliga ogräset med rötterna, även då detta är oundgängligt. Låtom oss därför högt över första kammareproblemet höja en fana, på vilken det står med flammande bokstäver uttalat: första kammaren måste bort.

Det är vår övertygelse att därigenom komma att samlas i ännu högre grad krafter även för att förverkliga det kommunala kravet om den fyrtiogradiga skalans borttagande. Merendels är det ju så, att medgivandet från de konservativa intressena äro betingade väsentligen av nödvändigheterna. Man offrar till sist det ena stycket efter det andra endast för att själv få leva. I samma mån som en opinion i hela landet växer för det symboliska kravet att första kammaren måste försvinna, i samma mån komma medgivandena i fråga om den fyrtiogradiga skalan mera omfattande, tidigare och över huvud taget villigare. Det har sin betydelse även för väckandet av det liberala partiets outhärliga medverkan till en sådan reform. För närvarande befinner sig författningsfrågan i ett synnerligen hopplöst läge, då liberalerna ej visa effektivt intresse för borttagandet av utskylds- och fattigvårdsstrecken vid val till andra kammaren samt den fyrtiogradiga skalan vid de kommunala valen. De äro sålunda ännu icke anhängare ens av allmän och lika rösträtt. Den som av erfarenhet känner något av det politiska livets psykologi, hur partiställningar uppstå och programpunkter dyka fram,

den förstår livligt den stora realpolitiska betydelsen mången gång av en socialdemokratisk idépolitik såsom synnerligen ägnad att berättiga liberalerna till förordande av högre medeltal mellan de två andra partierna i sina programpunkter. Om socialdemokratien inskränker sig att syssla endast med den kommunala rösträttsskalan och lämnar förstakammarkravet i och för sig åt framtiden, kommer detta lätt att i hög grad fördröja den liberala framryckningen, åtminstone i partiets nuvarande sammansättning av ganska oförenliga motsatser. Man kommer särdeles ovilligt att sluta sig till fordran på den fyrtiogradiga skalans borttagande, enär då skulle kunna med fog göras gällande att man icke i något avseende skilde sig från socialdemokraterna. Om däremot socialdemokratien går samtidigt fram med kraven på första kammarens avskaffande och den fyrtiogradiga skalans borttagande, ställer det sig helt naturligt för liberalerna försvarligare att under för handen varande förhållanden markera en egen politik genom en programförklaring: första kammaren måste vi för närvarande hava kvar, men den fyrtiogradiga skalan är en orättvisa och den måste således helt och hållet bort. Framförandet av kravet på enkammersystem är med ett ord sagt, såvitt vi förstå, ingalunda ägnat att förhindra utan i stället att påskynda partiella reformer beträffande första kammaren av både det ena och andra slaget.

Vi äro således fullt eniga med den senaste socialdemokratiska kongressen, som nästan enhälligt uttalade att enligt dess mening borde »ett demokratiskt styrelsesätt konsekvent leda till enkammersystem och i all synnerhet efter införande av proportionella val». Det bör o k framhållas vilka omgångar och kostnader skulle besparas genom landets befrielse från första kammarens utväljande och dess fungerande efter valen. Det vore väl om landet finge samla sig om blott ett politiskt val.

Då konstitutionsutskottet år 1912 behandlade en motion i förevarande syfte avgav utskottets majoritet, bestående av samtliga ledamöter från högerpartiet och liberala partiet, det utlåtandet att »motionärernas hemställan avser en så genomgripande förändring av det svenska statsskicket, att utskottet finner sig redan på grund därav böra avstyrka motionärernas förslag härutinnan», och hemställde utskottet därför att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Man finner av detta behandlingssätt till en början ett bevis för det av oss i en föregående motion framhållna förhållandet, hur den ärftliga regeringsmakten enligt vår uppfattning såsom institut on provocerar månganstädes till desperata åskådningar och olagliga handlingar. Ser man

nyktert på tingen, äro nämnda institution likaväl som första kammaren inrättade av grundlagarna, och frågan om de äro behävtade med några brister eller icke bör därför, såsom vilken annan sak som helst, kunna lugnt och författningsenligt diskuteras. Såsom vi nu finna vägrade emellertid år 1912 högern till och med remiss till vederbörande utskott av republikmotionen, och vid det slutliga avgörandet underlät både högern och liberalerna att angiva något som helst skäl för sitt avstyrkande samt lät detta utmynna i en hemställan att motionen måtte »lämnas utan avseende». När det däremot gällde enkammarssystemet, motsatte sig icke högern proposition på remiss till utskottet och erkände således att åtminstone första kammaren icke är någon för alla tider omistlig del av vår författning, genom vilket erkännande man således redan vunnit något. Vidare gävo de båda partierna ett visst skäl för sitt avstyrkande samt klädde detta i den välvilligare formen att »motionen icke måtte föranleda någon åtgärd».

Emellertid kunde man icke undgå att även här blotta en liten desperation i sinnesstämningen. Konstitutionsutskottet inlät sig icke på, huruvida förändringen vore behövlig eller ej. Blott det att den kunde betecknas såsom synnerligen genomgripande var nog för ett avstyrkande. Även om en förändring är bra och nyttig för landet skola vi således ej bry oss om densamma, så snart den är av en särdeles genomgripande beskaffenhet. Att även det liberala partiet biträdde en sådan mening, belyser på ett intresseväckande sätt riktigheten av de i en föregående motion (nr 250) framställda uppfattningen om den liberala politikens naturliga särmärke att väl vilja vara med om en del hovsamma reformer, men under de flesta förhållanden motsätta sig alla slags omdaningar, allt uppräckande av ogräset med rötterna.

Vid utskottets betänkande var emellertid fogad en reservation av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Den lydde sålunda:

»I reservation till utskottets utlåtande nr 34 ha vi angivit vår mening om den nu närmast angelägna uppgiften beträffande första kammaren, ävensom den väg, som synes oss bli den naturliga fram mot enkammarssystemet. Med hänvisning till där gjorda uttalanden måste vi finna, att upptagandet nu av denna sak icke är ägnat att befrämja den demokratisering av första kammaren, som synes närmast framför allt angelägen. Härtill kommer att motionärerna icke ens gjort ett försök att uppdraga några konturer för det enkammarssystem, de för sin del skulle vilja förorda. De norska och finska författningarna t. ex. gå alldeles olika vägar för att betrygga en utveckling efter en bestämd folkviljas krav. Under sådana förhållanden ha vi icke kunnat annat än biträda det slut, vartill utskottet kommit.»

Gent emot vad denna reservation i sak anført mot förslaget, behöva vi endast hänvisa till vår föregående framställning. Beträffande återkonturerna för ett blivande enkamarsystem, kunna därom olika meningar göra sig gällande, och det är knappast erforderligt att på frågans nuvarande första stadium inveckla den genom att ingå på sådana detaljer, som, när principen väl blir fastställd, komma i sinom tid att göra sig påmind. För vår del hålla vi emellertid före, såsom också framgår av vår utveckling av ämnet, att konturerna böra väsentligen vara de, som våra nuvarande grundlagar utpeka. Man utesluter första kammaren enligt systemet och vidtager de förändringar huvudsakligen av redaktionell innebörd, som därav påkallas. Det blir andra kammaren som får ensam behörighet och myndighet i stället för att det förut var två kamrar med samma behörighet och myndighet, och riksdagsordningens övriga riktlinjer bibehållas, väsentligen åtminstone tills vidare och såvitt på det ifrågavarande ändamålet ankommer. Mången föreställer sig enligt vad vi förnummit att övergången till ett enkamarsystem nästan med naturnödvändighet måste medföra att i stället i andra kammarens arbetsordning införas en del nya hinder och svårigheter för kammarens fungerande på ett naturligt och enkelt sätt. Med en sådan uppfattning är det begripligt, att kravet på enkamarsystem även i och för sig förefaller mången att vara ej så synnerligen betydelsefullt. Enligt vår ovan uttalade mening äro emellertid livets återhållande krafter ändå så många och mäktiga, att vi ej behöva lägga oss vinn om att skapa alltjämt nya spärrfästningar mot de mänskliga behoven på deras törniga vägar fram emot bättre tider. Vi ställa oss således för vår del huvudsakligen avvisande mot önskningsar, att tvåkamarsystemet skall avskaffas *på sådant sätt*, att det återkommer igen även i enkamarsystemet, ehuru under annan kapprock.

Med allt det nu sagda har icke förmenats, att ej stora brister kunna och skola häfta även vid enkamarsystemet. Dessa sammanhånga dock med parlamentarismens brister i allmänhet, och det blir framtidens sak att söka finna de tillbörliga utvägarne ur dessa svårigheter.

Då nu frågan om enkamarsystemet härmed åter framföres i riksdagen, sker detta således såväl på grund av sakens egen natur som även därför, att den nuvarande situationen synes oss särskilt uppfordra till att fästa uppmärksamheten på densamma. Den stora strid som föres i landet för den sociala frågan och fredsfrågan emot »försvaret främst», som med fullständigt åsidosättande av nämnda folkliga angelägenheter leda oss in ännu mer i militärväsendets kvävande omfamningar med otillbörliga och farliga svartmålningsar dessutom av vårt utrikespolitiska läge, denna strid

är också ett märkligt skede i de mänskliga behovens oavlåtliga kamp mot förstakammarpolitiken.

Det hemställas alltså,

att riksdagen ville principiellt uttala sig för första kammarens avskaffande och införandet av ett enkammarssystem, särskilt nu efter genomförandet av proportionella val, samt hos Kungl. Maj:t begära ett förslag till de ändringar i grundlagarna som för en sådan tankes förverkligande erfordras.

Stockholm den 24 juli 1914.

Carl Lindhagen.

Ernst Hage.

Magnus Bengtsson.

Göteborg.

K. W. Skareen.

O. W. Stenudd.

J. E. Berglund.

Christian Ericson.

Axel Lindström.

Per Tysk.

Funäsdalen.

Ernst Söderberg.

I motionens syfte instämmer

Nils Helger.
